

Η στήλη του Δημητρίου

Οί στήλες τῆς Δημητριάδος

Η στήλη τῆς Ἀρχιδίκης

Η στήλη τῆς Ἡδίστης

Ἐλάχιστα εἶναι τὰ δειγμάτων τῆς ζωγραφικῆς πού ἔχουμε γιά τόν 3ο αἰ. π.Χ. Ἀνάμεσα σ' αὐτά, τὰ πιό γνωστά ἀποτελοῦν οἱ νεκρικές στήλες πού ἀποκαλύφθηκαν στή Δημητριάδα τῆς Θεσσαλίας καί φυλάσσονται στό Ἀρχαιολογικό Μουσείο τοῦ Βόλου.

Παρόλο πού τὰ χρώματά τους ἔχουν φθαρεῖ ἀπό τόν καιρό πού ἀποκαλύφθηκαν, ὅπως μαρτυροῦν παλιά ἀντίγραφα, συνεχίζουν νά ἀποτελοῦν πολύτιμο τεκμήριο γιά τή θεωρία τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης¹. Ἡ τεχνική πού χρησιμοποίησαν οἱ καλοί

καί μέτριοι ζωγράφοι πού τίς φιλοτέχνησαν εἶναι ἡ ἐγκαυστική. Τά ἴχνη ὅμως πού σώζονται ὡς τίς μέρες μας δέν εἶναι παρά τό προσχέδιο, ἐπάνω στό ὅποιο ὁ ζωγράφος τοποθετοῦσε τό ζεστό χρωματιστό κερύ.

Ἡ στήλη τοῦ Δημητρίου δείχνει τὰ δύο πρόσωπα, τή νεκρή καί τήν ὑπερέτριά της, σέ στάση τριῶν τετάρτων σύμφωνα μέ τόν παραδοσιακό τρόπο ἀπεικόνισης. Παρατηροῦμε ὅμως ὅτι τὰ ἀντικείμενα (ἐπιπλα) ἀπεικονίζονται μέ πλήρη γνώση τῆς προοπτικῆς, γεγονός πού ἀποτελεῖ καινοτομία.

Ἡ στήλη τῆς Ἀρχιδίκης μαρτυρᾷ βαθειά γνώση τῆς φωτοσκίασης: Ἐνα πλάγιο φῶς φωτίζει τή σύνθεση ἡ ὅποια καινοτομεῖ στήν τοποθέτηση τῶν προσώπων. Ἡ νεκρή εἰκονίζεται μέν σέ στάση τριῶν τετάρτων ἀλλά ἔχει τήν πλάτη γυρισμένη στό κέντρο τῆς σύνθεσης.

Ἡ στήλη τῆς Ἡδίστης εἶναι ἡ πιό «ἐπαναστατική» ἀπό ὅλη τή σειρά. Πρόκειται γιά μία πολυσύνθετη σκηνη δραματικού χαρακτήρα. Στό πρῶτο πλάνο ἐμφανίζεται ἡ νεκρή ἐκπλωμένη στό κρεβάτι. Στά πόδια της μία γυναίκα ἰσορροπία ἀκύνει πρὸς τό μέρος της. Στό βάθος τῆς σύνθεσης ἕνα ἀνοιγμα ὁδηγεῖ τό ματι πού θεατῆ πρὸς ἕναν δεύτερο χώρο πού ἔχει, στό πίσω μέρος, μία πόρτα. Στό δεύτερο πλάνο, στό ἄλλο δωμάτιο στέκονται δύο πρόσωπα. Ὅλο τό φῶς πού ἐρχεται ἀπό τό ἀριστερό μέρος τῆς σκηνῆς συγκεντρώνεται στό πρῶτο πλάνο φωτίζοντας τό μαξιλάρι, μέρος τοῦ προσώπου τῆς νεκρῆς, τό ἀκάλυπτο στήθος της καί τό σεντόνι πού τή σκεπάζει. Τά ὑπόλοιπα πρόσωπα παραμένουν στή σκιά. Τό ἔργο αὐτό περισσότερο ἀπό τά ἄλλα, καθρεφτίζει τό ἐνδιαφέρον τῶν ζωγράφων τῆς ἐποχῆς αὐτῆς γιά τό φωτισμό καί τή σύνθεση. Δυστυχῶς ἡ ἔλλειψη χρωμάτων, πού ὅπως εἶπαμε ἔχουν καταστραφεῖ, μᾶς ἐμποδίζει νά μάθουμε τό ρόλο πού αὐτά ἐπαίξαν μέσα στή σύνθεση.

Σημείωση

1. Ἡ ἀποκάλυψη ἀπό τόν ἀρχαιολόγο Μ. Ἀνδρόνικο τῶν βασιλικῶν τῶν τῆς Βεργίνης πού χρονολογούνται στό τέλος τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. θά φέρει τούς ἱστορικούς τῆς τέχνης νά ἀναθεωροῦν τίς ἀπόψεις τους γιά τήν ἀρχαία ἑλληνική ζωγραφική. Τό κινητό πού λικνιστοῦν στήν πρὸσψη τοῦ ταύρου ζωγραφική πιλοτέριε ἀπό αὐτήν τῶν στήλων τῆς Δημητριάδος, δείχνει μία ἀπολυτή κυριαρχία τοῦ ζωγράφου στή θεωρία τῆς προοπτικῆς καθώς καί στή τεχνική τῆς ζωγραφικῆς ὅπου ἡ σκίαση τῶν μορφῶν ἀποδίδεται μέ ἐξαιρετικό τρόπο.